

HEYKEL SANATI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Prof.Yaşar Sami GÖKGÖZ

Dokuz Eylül Üniversitesi

Buca Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

İnsanoğlunun mağara yaşamından bu yana yaptığı ilk yapıtların incelenmesi, Mısır, Mezopotamya, Hitit, Arkaik Yunan heykeli ile Roma Gotik ve Rönesans heykel sanatından birer kesidin irdelenmesi.

SUMMARY

It's a study on the first art works which have been made since mankinds' cave lifetime. Scrutinizing one for each sections of Egypt, Mesopotamia, Hittite, Archaic Greek sculpture, with Rome, Gothic and Renaissance sculpture.

Resim ve Heykel, insanoğlunun doğasında var olan sanat olgusunun somut belgeleri olmuştur. Yapılan araştırmalarda, ilk insan yapısı sanat eserleri türünlerine bundan kırk bin yıl öncesine kadar ulaşmak mümkün olabilmektedir. Mağara devrinden kalma ilk yapıtlar denilebilir ki, parçalama, delme ve kesme amaçlı alet yapma olgusunu düşünüp bulacak kadar zekâsı gelişen ilk insan, elindeki malzemeyi kullanmayı, o malzemeye hükmedip kendini yeniden yaratmayı akıl etmiştir.

Mağara devri ilkel insanın düzenli bir hayatı yoktu. Sanat, ilkel insan için hayatın kararsızlığından bir kurtuluş olmuştur. İlkel insan olası her olayı içgüdüleriyle karşıladı. Bu nedenle o, sihirli bir rahatlama içinde eserini yaratır, kararsızlıktan kurtulurdu. Böylece, akıp giden zamanın içinden mekânı yaratmış, bu mekânı dış çizgilerle belirterek, bir düzen, bir birlik ve heyecanlarını yansıtan bir biçim doğmuştur. Bu şekilde bir boşalma ile bir an için hayatın akışını yakalayıp o'nu somut ve değişmez bir eşya haline getirmiş olurdu.

Yaklaşık beş bin yıl önce Mısır'ın Nil Vadisi'nde boy atan, ustadan çırağa geçen Mısır Heykelciliği, detayı bir tarafa atmış, onun için önemli olan öz içeriği yakalamayı yeğlemiştir. Bu çok başarılı portrelerin bizleri bu denli etkilemesinin nedeni, heykeltraşın insan başının temel öğeleri üzerinde şaşırtıcı yeteneğinin yoğunlaşmasıdır belki de. Çünkü sanatçı doğa gözlemiyle yaptığı portrelerinde gerçeklik yönünde öylesine yetkin bir biçimde dengeye sokmuş ki, sonsuz ve gizemli nitelikleri yanında onların gerçekçi oluşları da bizi derinden etkiler. Bu keskin ve etkin doğa gözleminin kaynaşımı ve geometrik düzen, Mısır Heykel ve Mimarisinin özelliğidir. Bu özellik, Mısır Piramitleri'nin duvarlarını süsleyen kabartmalarda ve resimlerde de görülebilir.

Mısırlılar için Kırıl, halkı üstünde egemenlik süren kutsal bir varlık sayılıyordu. O gökyüzüne çıkarken, piramitler, olasılıkla onun çıkışını sağlıyorlardı. Onun için bedeninin korunması yanında, varlığının da sonsuza dek süreceğine inanılıyordu. Bunu sağlamak içinde heykelticilerden kırılın portresini oymaları isteniyordu. Bu oyma imgeyi; ruh o imgede ve imge içinde yaşamını sürdürsün diye, gömüte, kimsenin göremeyeceği bir yere koyuyorlardı. O zaman heykeltici sözcüğü, "yaşamı koruyan kişi" ile özdeşleşiyordu.

Mısır sanatının en büyük üstünlüklerinden birisi heykelin, resmin ya da mimari bir biçimin sanki tek bir yasa buyruğu olarak bir mekânda yer almasıdır. Tüm Mısır sanatını yönlendiren bu kurala biz "üslup" diyoruz. Bu kural, her bireysel yapıta ağır başlı bir uyum ve denge etkisi katmıştır. Mısır üslubu oturan heykellerde eller mutlak olarak dizlerin üzerindedir. Güneş tanrısı Horus, bir doğan veya doğan başlı olarak, ölüm tanrısı Anubis'i de ya bir çakal ya da çakal başlı olarak imgeleştirme zorunluluğu vardır. Mısır'da her sanatçı güzel yazı yazmayı, imgeleri ve Hiyeroğlif simgeleri bilmek zorundadır. Bu nedenle, Mısır sanatçısı özgün olamazdı. Tam tersine geçmişin anıtlarına en iyi yaklaşımı bilen ve uygulayan sanatçı en iyi sanatçı sayılırdı. Bu yüzden Mısır Sanatı çok uzun süren (üç bin yıl) bir zaman içinde çok az değişime uğramıştır.

Mısır Heykelticiliği; Mısır sanatının statik özelliğini taşır. Burada kil'e biçim verilirken, gövdenin üst bölümünün ağırlığını dengede tutmak için, bir buluş olarak gösterilebilir. Bu uygulama papirus saplarının bir demet halinde bağlanıp, çamurla sıvanmasından oluşuyordu. Heykeller taştan yapılmaya başlanınca aynı teknik ve gelenek burada da uygulanıyordu. İkinci olarak bir gelenek de yandan gösterilen bir yüze, önden gösterilen bir gözün konması tekniğidir. Bu denli bir gelenek sadece sanatçının yeteneksizliğini göstermez, belki de ilkel sanatçı insan yüzünü bu şekilde göstermek için içten gelen bir istek duyuyordu. Bunun kendine öz bir özelliği vardı. Bu durum Yunan sanatında sadece bir devrin ruhsal uygulaması olmasına rağmen, Mısır sanatında değişmemiş, yüzyıllarca devam etmiştir.

Dicle - Fırat vadisinde (Mezopotamya) doğan Babil ve Asur İmparatorluklarında taş olmadığı için yapılar ve heykeller pişirilmiş topraktan yapılırdı. Bu nedenle bu yapılar ve heykellerin çoğu zaman aşımına uğrayarak yıpranmış toz olup gitmişlerdir. Bu bölge kıralları zaferlerini kutlamak için, yenik düşen kabilenin ve elde edilen yağmanın tanığı olsun diye kabartmalar yaptırmışlardır. Bu kabartmalarda; yenik düşen düşmanın vücudu çiğnenirken, bir başka yenik düşman, kendisinden af dilerken gösterilmiştir. Bu simge ve düşünce eski imgelere duyulan inanç, bu imgeleri yaptıranları derinden etkilemesinden ve onun güçlülüğünü kanıtlamasından doğuyordu. Daha sonraları bu kabartma-anıtlar kırılın savaş seferleri öyküsüne dönüşmüştür.

Mezopotomya Sanatında da daha önce incelediğimiz Mısır Sanatında olduğu gibi bir kesinti vardır. Tarih çağları içinde, bir aradan sonra birdenbire bu sanatın geliştiği görülüyor. Bu bölgede başgösteren büyük bir tufan yüzünden eski medeniyet yok olup kaybolmuş, göçlerle canlanan bölgeyi yeni bir uygarlık ve sanat kaplamıştır. Özellikle Mezopotomya'ya kuzeyden ve Asya'dan gelen kabileler bu bölge sanatını çok iyi etkilemişlerdir.

Mezopotomya'da yaşamış: Sümerler, Akadlar, Elamlar, Ninova, Ur, Lagaş ve Babil gibi büyük şehirler kurmuşlardır. Buranın insanları malzeme olarak kerpiç kullandıkları için bu büyük şehirler, aradan geçen geniş zaman içinde birer çamur yığını haline geldiğinden bugüne taştan yontma pek az heykel ve kabartmalar kalmıştır. Bu nedenle mezarlardan çıkarılan eserlerde daha çok altın ve gümüşten yapılmış işlemlere rastlanır. Kabartma olarak maden üzerine işlenmiş, şemalaştırılmış, geometrik şekiller görülür. Bu nedenle çivi yazısıyla özdeş, figürlere benzeyen kabartmalara rastlanır. Sümerlerin, Agade sülalesi devrinden

kalma Naram Sin mezar kabartmalarındaki dağa tırmanan kiral ve askerlerin tasviri, ayrıntuya girilmemesine karşın, bir taşın üzerine çizilmesi ilginçtir.

Sümer Sanatının asıl şaheseri Lagaş şehrinde bulunmuş, diyorit denen taştan yontulmuş, Kiral Gudeanın heykelidir. Oturmuş bir konumda yapılmış bu kiral heykelinin estetik kısmı çivi yazısı ile hiyoroğlif arası, figüre de benzemeyen bir çeşit yazı ile bir kitabe şeklinde doldurulmuş, kazılmıştır. Burada, yüzeylerle, gerçeğe yakın bir soyutlamaya gidilmiştir.

Gerek Kral Naram Sin'in dağlarda düşmanlarını izleyişini yansıtan mezar kabartmaları, gerek Kral Güdea'nın heykeli aralarında etkin olmuş prensiplerle oluşturulduğu görülür. Sanatçının kullandığı malzemeyi tanıması, ona çok iyi hükmetmesi, Kralın oturur bir konumda gösterilmesi, uzun etekli bir kumaş giydirilmesi ile hareketi yalnız vücudun üst kısımlarına, kollara bağlanması, sanatçının insan vücudunu tanımakta vücut hareketlerini bu şekilde göstermekte pek usta olduğunu kanıtıyor.

Mezopotomya'da Asur'lular ve Babil'liler devirlerinde, hem Babil ve hem de Ninova şehirleri, heykel ve kabartma sanatları çok ileri seviyede idi. Mezopotamya'nın en güzel heykeltraşlık örnekleri Asur kralları zamanında yapılmıştır. Bu devirde yapılmış insan başlı aslan ya da kanatlı boğa kabartmaları şaşılacak güzelliktedirler. İkinci Sargon Sarayı'nda bulunan kabartmalarda heykeltraşın aslan figürüne hem önden ve hem yandan görünür bir ifade vermesi büyük bir ustalık eseridir.

Asur kabartmaları; çeşitli taşlar ve mermer üzerine oyulmuştur. Yapılan bu kabartmalarda av ve savaş sahneleri işlenmiş, insan vücudu ile hayvan gövdesi en iyi tanıdıkları formlar olmuştur. Özellikle yaralı hayvan figürlerinde ıstırap ifadesi çok başarılı bir şekilde işlenmiştir. Bununla beraber, insan başlı hayvan kompozisyonları kurarak, dinleri ile ilgili anlatımlarda Mısır sanatına yaklaşan Asurlular, Mısır sanatının tersine, çıplak insan vücudu ile ilgilenmediler. Asur sanatında bu nedenle ne erkek, ne kadın çıplak insan heykeline pek rastlanmaz. Bu durum Asurluların savaşçı ve avcı bir millet olduklarının kanıtıdır. Asur kabartmalarında hayvana, insandan daha çok önem verildiği, hayvan vücudunu insandan daha kuvvetli ifadelendirildiği açık bir şekilde görülür. Asurlulardaki bu hayat tarzı, kadın ve insan vücudunu daha etkin ele almalarına olanak vermiyordu.

Asur Kırallığı 7. yüzyılda İran-Medler tarafından yıkılınca, Asur Sanatı ortadan kalkmış ya da Pers sanatıyla kaynaşıp devam etmiştir. Bu yönü ile Pers sanatının belirgin özelliği mimarlığa bağlı bir saray ve kabartma sanatıdır. Bazan büyük kayalar içinde oyulmuş yüzeylerde görülen bu kabartmalar bazan tuğla duvarlar üzerinde bulunur. Figürler hep, daima ayakta gösterilir. Kanatlı aslan, oklu asker ve hükümdar figürleri, cin ve melek figürleri bu kabartmalarda başlıca konulardır. Kabartmalar çoğu kez saray hayatından sahneleri konu alır, resim ise ikinci derecededir. Başta ünlü Persepolis Sarayı'nda olsun, diğer başka yerlerde olsun, bulunan kabartmalar Mısır ve Mezopotamya sanatını, geliştirmiş, İran'ı, çeşitli sanatların buluşma yeri haline getirmiştir.

HİTİTLER ise, bilinen tarih çağları içinde; taş yontmayı, heykel yapmayı biliyorlardı. Bulunan Hitit eserleri ile Mezopotamya sanatları arasında yakın bir benzerliğin bulunduğu görülür. Yozgat yakınlarındaki Alishar Höyüğü kazılarında bulunan, kerpiçten yapılmış evler; siyah-kırmızı boyalı seramik eşyalar, yapılan insan ve hayvan figürleri malzemeye hükmetme ve prensiplere uyma benzerliği gösterirler. Çorum Alaca Höyük'te, Alishar'da ve Boğazköy'de yapılan kazılarda Hitit heykelleri tam kuralına göre gerçek heykel, alçak ve yüksek kabartma şeklinde görülür. Hititlerin, Sümerlerin aksine, özellikle sert taşları

ne kadar ustalıkla yonttukları, yumuşak formlar elde ettiklerini gösteriyor. Ayakta duran, oturmuş kral heykelleri yanısıra, **Hitit Aslanı** diye ün yapmış aslan ve diğer hayvan figürleri heykeller, kabartmalar ve madeni eşya sanatı becerisi, bu milletin bu alanda ne denli yüksek bir seviyeye ulaştığını kanıtlamaktadır.

Yazılıkaya'da bulunan taş kabartmalar, (Boğazkale yöresi) orada bir tapınağın varlığını işaret ediyor. Koca koca kayalar üzerine oyulmuş kabartmalar, kralların ve halkın hayaundan çeşitli kesitleri anlatır. İnsan figürleri, Mısır sanatında olduğu gibi, yandan gösterilir. Kral düğünü kabartmasında olduğu gibi, kişilerin boyları, yerleri ve önemleriyle ilgili olarak farklı boylarda gösterilmiştir. Köleler küçük ve altta, kral ve soyu, büyük ve onların üstünde gösterilerek **önemleri** anlatılmak istenmiştir. Vücutların hareketleri çok doğaldır ve daima adım atar konumdadır. Kollar; bir şey uzatır gibi uzanmış, elbiseler ise; uzun ya da kısa ceketli gibi yapılmıştır. Bu kıyafetler farkı, daha çok karşılıklı gruplar arasında ki millet farkını belirtir.

Hitit Heykeltraşı çağında kayayı o kadar ustalıkla işleyebilmiştir ki, insanların giydikleri kumaşların ve külahların cinsi bile anlaşılmaktadır. İnsanların yüz ifadeleri bile belirtilmek istenmiştir.

Çağdaş sanatçılar Hitit eserlerinden çok fazla yararlanmışlardır. Ankara'daki Anıt-Kabir'in giriş yolu üzerindeki "**Aslan Figürleri**" Hitit aslan figürlerinden yararlanılarak meydana getirilmişlerdir. Bu Hitit heykeltraşlarının hayvan (Aslan) figürlerinde ne denli üslûplaştığını ve başarılı olduğunu kanıtlar.

Ege Sanatının en güçlü eserini kuşkusuz eski Yunan devri yaratmıştır. Aslında, Ege; Mısır ve Anadolu sanatlarının geliştirici işlevini yüklenmiş, hazırlık ve arkaik devirlerden sonra klasik devri yaşamıştır.

Yunan Sanatı, bütün ilkel sanatlar gibi, bir din sanatıdır. Dine ve tapınağa dayanır. Bu sanatta heykel ve kabartmalarda, çizgi ritmine büyük önem verilmiş, "ifade" her şeyin üstünde tutulmuştur.

Ege sanatının çok önemli bir kolu çanak, çömlek yani seramik eşya sanatıdır. Orta Minos devrinden kalma örnekler bu konuda Ege'linin ne kadar ileri gittiklerini göstermektedir. Seramik eşya ve madeni eşya üzerine yapılan süsleyici resim ve kabartmalar ve dövmeler çok başarılı çalışmalardır.

İnsan vücudu (Anatomi) Yunan heykel sanatında çok önemli bir yer tutar. Yunan heykelinin gerçek ve önemli başarısı, hence üç önemli unsura dayanır:

- 1) İnsan vücudunun (Anatomi) çok iyi incelenmesi,
- 2) Hareket,
- 3) Modle'dir.

Çünkü, insan ve onun fizik olarak vücudu, yaratıkların en mükemmeli olarak görülmüştür. O kadar ki Ege Bölgesinde, tarihin eski devirlerinde insanla tanrı adeta birbirine karışmıştır. Tanrılar insan şeklinde tasarlanmıştır. Bu düşünce Yunan heykelini iki önemli yönde geliştirmiştir:

- 1) Yaratıkların en kusursuzu insan vücut yapısını gerçekçi bir gözle incelemeye götüren görüş,
- 2) İnsan vücudunu Tanrılaşmaya kadar götüren, ölçülerini bu ilkeye göre sistematize eden idealist görüştür.

Bu nedenle eski Yunan heykel sanatında; "Perspektif" ve "Ölçü" fikri çok önemli bir yer tutmuş, matematik ve özellikle geometriden çok yararlanılmıştır.

Yunan Heykel Sanatı'nın çeşitli taşlar içinden beyaz mermeri seçmesinin nedeni ise; yumuşak, pırlıtlı, dokuları ince, diğer taşlarda olduğu gibi, kırılma olasılığı en az olan ve görünümü insan derisi şeffaflığında olmasındandır.

Bir Site Medeniyeti olan Yunan Medeniyeti, Yunan Sanatının en güzel eserlerini Batı Anadolu'da yaratmıştır. Bergama, Efes, Halikarnas (Bodrum) bunların başında geliyordu. "Sonradan, "Yunan" ve "Elen" kavimleri adlarını alarak tarihe geçecek olan Asya kökenli Aka'lı halk, Yunanistan topraklarına M.Ö. iki bin yıllarında yerleşmişler, Girit ve çevresinde efsanevi, Minos uygarlığının ve sanatının doğmasını sağlamışlardır. Daha sonraları bu ileri gelişme Yunanistanın Miken, Argos, Trint, Atina v.s. gibi şehirlerin doğmasına neden olmuştur"*

"Yunanlılar, erkek vücudunu tıpkı cins bir hayvan yetiştirir gibi çok iyi geliştirdiler. Bu, plastik sanatlar için, özellikle ilk devirlerden başlayarak daha sonraları çok büyük yararları olacak olan çıplaklık (Anatomi) çalışmalarının ilk aşamasıydı. Diderot'a göre; "jimnastik hareketleri iki sonuç getiriyor:

- 1) Vücutları güzelleştiriyor,
- 2) Güzellik duygusu giderek halk arasında yayılıyor" der.*

Böylece heykeltıraş, heykel yapmaya başladığında gözlerinin önünde, güzel vücutlu, kusursuz modeller buluyordu. Bu modeller çıplaktılar. Çıplak oluşları da halk arasında en güzeldi ve en doğaldı. Çünkü bunu ilahlar böyle istiyordu. Heykeltıraşın görevi; insan vücudunu daima daha doğru ve daha gelişmiş bir örneğini yapmaktır. Yunan heykeltıraşlığının önündeki program işte bu olmuştur. Portre ustalığından başka amaç gütmeyen Mısır sanatçılarının aksine olarak (Mısır'da Tanrılar bile Hükümdara benzetilmiştir) Yunan Sanatı hiç bir zaman kişi üzerinde durmamıştır. O, daima mabedin ve jimnastik salonunun üstünde duracak tanrılara ya da kahramanlara lâyık beşeri bir ideali yeğ tutacaktır. Genç, gülbüz, iyi gelişmiş jimnastik figürlerinin tamamladığı şekilde bir vücudu, ayakları üstüne dikmekle işe başlar. Yuvarlak ve kalın adaleler, ince kaslar, düz karın, narin vücut geniş omuzlar ve dolgun bir gövde. Hareketsiz, kuvvetini şişirdiği, gerilmiş bir yayı andıran bu vücutla sakalsız bir baş, asaletin bir ifadesi olan büklümleri ahengli bir şekilde aşağıya doğru düşen taranmış saçlarla örtülüdür. Yüz, çoğu kez, bir tebessümle aydınlanır. Buradaki tebessüm; etrafa ışık saçan ve yayılan, herkes tarafından görülmesini isteyen ve kendisini gene güzel ve kuvvetli bulmaktan mutlu olduğunu dünyaya duyurmak amacı taşıyan bir tebessümdür.

Arkaik Yunan heykeltıraşlarının en kuvvetli yanları; iradeleri ve hiç yorulmayan aşklarıdır. Çıplak Kurosa (Erkek) heykellerine değin, giyinmiş Kore (Kadın) heykelleri yapılmıştır. Kadın (Kore) heykelleri sadece giyinmiş olarak değil, genellikle süslenmiş, üzerinde bir yığın takıları olan şuh hareketli heykellerdir. Yüksek, narin, kaidesinden fıskırır gibidirler. Ayakta vücut dik ve çoğu kez gergin, iki ayak dümdüz yere basmış, bacaklardan biri (hemen hemen sol bacak) ileri atılmış, bir eliyle; (çiçek, çelenk, kuş) sunan, diğer eli ile de yapmacık bir şekilde elbiselerinin kıvrımlarını kaldırır gibi yapar. Yüz, bir tebessümle andınlanmış. Bu kadar güzel elbiselerle süslendikten boynuna, kollarına, kulaklarına, alınına bütün bu mücevherleri taktıktan, yüzünü çok ustaca hazırlanmış kıvrıcık zülüflerin ve omuzlarının üstüne düşen dalgalı büklümlerin çerçevelediği çehrenin üzerine düşeceğini duyumsadıktan sonra nasıl olur da gülümsemez.

* : Henri LECHAT, Yunan Heykeli: A.H.Tanpınar, Z.Mürtoğlu s:5-6

Sonuç olarak; atletizmden gelen ideal model tipinin erkekten sonra, kadın için de ele alınmasına bir sakınca bulunmamaktadır. Heykeltraş; kadın heykellerine uzun saçlar, fırlamış göğüsler koyar. Fakat, vücut mimarisinde görüleceği gibi burada her şey mevcut değildir. Örneğin; kadını narin kemik çatısı, daha yuvarlak cinsel formlar yoktur. Buna karşın, erkek modelde olduğu gibi; geniş omuzlar, dar kalçalar, çok adaleli, gürbüz formlar bulunur. Genel olarak Arkaik Yunan Heykelinde kadın; yapısı ve vücut formları ile kadından çok "erkek" görünümündedir. Bu, erkek vücudu üstüne kadın elbiseleri giydirilmesi gibidir. Bu özellik bu dönem Yunan Heykeli'nin belirgin niteliğini gösterir. (Arkaik Dönem) Heykeltraşların, insan vücudunun bazı bölümlerini çok iyi canlandırabilmek için yerlere doğru sarkan elbise uzantılarını "kıvrımlama" tekniği ile işlediklerini görüyoruz. Ayrıca mermer ve bronz heykellerde oyulmuş gibi görünen gözler renkli taşlarla boyanmıştır. Saçlar, gözler ve dudaklar hafifce altın sarısına boyanmış, böylece tüm yüze canlılık ve sıcaklık ifadesi verilmek istenmiştir.

Mısır Sanatından çok şeyler alan Yunan Sanatı, giderek Roma Sanatı'nı da etkilemiştir.

Roma Heykel Sanatı, Etrüsk Kültürü'ne dayalı, fakat büyük ölçüde Yunan etkisinde kalmıştır. Bunun nedeni ise; Romalıların Yunanistan'ı hakimiyeti altına almaları, bir yığın Yunan heykelinin Roma'ya taşınmasıdır. Roma Heykel sanatında farklı olarak iki gelişme olmuştur:

1) Alçak kabartmalar, fazla bir değeri ve üstünlüğü yoktur. Başlıca özelliği, tarihi bir olayı canlandırmasıdır. Ünlü Trajan Sütunu'nu çevreleyen iki bin beş yüz figürden oluşan kompozisyon, İmparatorun Daçyalılar'a (Romanya) karşı kazanılan zaferi canlandırır. Heykeltraşlık açısından pek önemli değildir.

2) Asıl Roma Heykel Sanatı'nın başarılı örneklerini ortaya konan büstlerde görüyoruz. Büst çalışmaları Roma heykel sanatının en güzel eserleridirler. Roma büstlerindeki özellik herhangi bir insan çehresi değil, belli bir kişiyi canlandırmak esasına dayanır. Figürü incelemek, gerçeği iyi tanımak, Roma heykel sanatı, büst çalışmalarının önemli özelliklerindedir. **Markus Aurelius ve Agrippine'nin** büstleri bunların en güzel örnekleridirler.

GOTİK HEYKEL - Fransa, İngiltere ve Almanya 12.yüzyılda Gotik Sanatın kendi ülkelerinde çıktığına inanırlar. Gotik Sanat alanında, mimarlık alanında etkili olmuş bir ekoldür. Resim ve Heykel Sanatları zaman zaman etkin bir şekilde görülmesine rağmen bu devir kilise mimarlığına yardımcı bir öge durumunda kalmıştır.

Gotik Heykel, katedrallerde, kapı yanlarındaki özel yuvalarında kendini gösterdi. Önceleri; İsa'yı, Meryem'i gösteren heykeller yapılıyordu. Daha sonraları ölümlü insanların heykelleride yapılmaya başlandı. Tek figürden, çok figüre geçildi. Yüz ifadelerine özen gösterildi. Duruşların anlamlı olmalarına dikkat edildi.

Bu şekilde Gotik Heykeltraş, kendinden önceki Yunan heykellerini örnek almasına rağmen, ağlayan, gülen, acı çeken insanların fizyolojik ve psikolojik yapılarını inceleyerek "daha plastik ve anlamlı" heykeller yapıyorlardı.

Gotik Sanat, İtalya'da, yerleşmemiş ve benimsenmemiştir. Nedeni ise; bu ülkenin öteden beri yerleşmiş çok köklü ve kuvvetli bir sanat geleneğine sahip olmasıydı.

RÖNESANS MUCİZESİ: Roma'da otoritenin yerleşiklik kazanmasıyla birlikte, Senyörlük'ler İtalya'ya yayıldı ve büyük paralar harcamaya başladılar. Lombardiya'da, Venedik ve Montova'da Gonzague ailesi, Este'de Ferrare'ler, Floransa'da ise ünlü Medicis'ler sanatın ve bilimin filizlenip boy atmasına büyük maddi ve manevi desteklerde bulundular.

Renesans hareketin, sınırları kesin, coğrafya alanı belli bir oluşum olarak görmemek gerekir. XV. yüzyılın başlarında Orta-Çağın kargaşası biterken gelişen bu "aydınlama" çağı sanat alanında olduğu kadar, bilim alanında da, Avrupa'nın eski Yunan uygarlığından sonra yaşadığı en yoğun kültürel canlılığı oluşturmuştur.

XV. Yüzyıl boyunca, İtalya'da "kaynaklara dönüş" sloganı egemen olur. Hümanist düşüncenin yaygınlık ve uygulanabilirlik kazanması; bilimsel açıdan yoğun ilerlemelere yok açacak bulguların ortaya koyulması; perspektifin geliştirilmesiyle resim sanatının, daha çok da mimarinin yepyeni boyutlar kazanması, matbaacılığın Gutenberg aracılığı ile yayılması Rönesans'ın odak noktalarıdır.

Bu çağın heykeltıraşları iki yönden Rönesansın doğmasına yol açmışlardır:

- 1) Her sanatçının yalnızca meslek bilgisiyle değil çağdaş ilmin hemen her dalı ile ilgilenmesi,
- 2) Sanatçıların prensler, zenginler ve kilise tarafından büyük destek ve yardım gördükleri halde, bağımsız da çalışabilmeleridir.

Birincisi; sanatçıyı gözlem yapmaya, araştırmaya ulaştırdı. Din konularında bile insan ilgi odağı olarak ele alındı. Gerçek hayatın, maddenin sağlam bir görünüşle sanata girmesi sağlandı. İkincisi ise; özellikle heykel alanında büyük değerlere gereksinim gösteren anıtların çoğalmasına yol açtı. Gerek Portreler, atlı ya da ayakta tasvir edilen büyüklerin heykelleri gerekse kiliseleri, büyük mimari yapıları süsleyen geniş kompozisyonlar, insan figürünün önemsenmesine neden olmuştur.

Bu devirde, eski uygarlıkların sanatını, felsefesini ve düşünce sistemini incelemeye kovan sanatçılar; Yunan mitolojisindeki çok tanrılı anlayışa yönelmişler ve özellikle insan üzerinde durarak, insanın ruhu kadar, bedenini de ön plâna almaya başlamışlardır. Böylece, Orta-Çağ yobazlığına, tutucu din duygularına, mistik inanışlarına karşı büyük bir devrim yaratılmıştır. Rönesans sanatçıları, sanatta oldukları ölçüde bilimde de ustaydılar. Bilindiği gibi Leonardo, ressam, heykeltıraş, mimar, mühendis ve fizik-kimya mekanik uzmanıydı. Birbirinden farklı bilim kollarında sürdürdüğü araştırmalar, onun yaşadığı çağa göre çok ileri düzeyde kuramlara varmasına ve onları uygulama alanına geçirmesine neden olmuş, nesnelere ve doğaya bilimsel ve çözümleyici bir gözlemlerle yaklaşarak bir çığır açmıştır.